

Príprava nedeľnej homílie v malom spoločenstve.

Anton Fabian

Úvod

Jednou z konkrétnych foriem, ako „malé spoločenstvo“ prispieva k rozvoju farnosti, je aj príprava nedeľnej homílie. Ide vlastne o biblický krúžok, iniciovaný kňazom, ale na presne vymedzený účel. Kňaz si vyberie napr. dvanástich záujemcov, laikov, s ktorými sa stretáva raz v týždni na jednu hodinu, s cieľom spolu prečítať biblické liturgické texty na nasledujúcu nedeľu. Pokojné čítanie, rozjímanie, krátky komentár a vyjadrenie skúseností, postrehov, nápadov – to všetko vytvorí predpoklad pre ďalšiu kňazovu prípravu na nedeľnú homíliu.

Zdôvodnenie

Súčasná prax cirkvi nedovoľuje dospelým kresťanom – laikom mať počas bohoslužieb homíliu. Tá je v zmysle kán. 767 CIC 1983 rezervovaná ordinovanému služobníkovi: kňazovi alebo diakonovi. Problém nie je v tom, že by sa zakazovalo schopným rečníkom, prítomným v kostole mať odborný výklad. Jadro problému tkvie v tom, že homília je taká časť obradov, ktorú môže vykonávať iba ordinovaný služobník. V svedení by tiež mohol sedieť výborný psychológ a poradca, ale rozhrešenie môže dať iba ordinovaný kňaz. Eucharistickú modlitbu – slová premenenia, by mohol povedať aj herec, ale platné premenenie môže vykonať iba vysvätený kňaz. Podobne aj homília, ako výklad biblických textov, je taká časť obradov, ktorá patrí vysvätenému kňazovi. Slávnostnú reč po evanjeliu by mohol povedať aj schopný rečník, ale nebude to homília. Toto vyplýva z uzáverov Druhého vat. koncilu, z jednotlivých konštitúcií a neskorších vykonávacích predpisov.

Teologické a liturgické dôvody sú podkladom pre disciplinárne opatrenie: rezervovanie homílie kňazovi a diakonovi. Ak správne rozumieme kazateľskej činnosti v Cirkvi, tak potom iba homília je vyhradená ordinovaným. Ostatné tri formy kazateľstva: misijno-evanjelizačné, katechetické a teologický výskum na univerzitách sú otvorené pre všetkých pokrstených.

Napriek tomu sa vynárajú otázky, či kazateľský monopol nespôsobuje aj kazateľský monológ.¹ V určitom zmysle je to pravda, hoci sa kňaz usiluje pri svojej homílii o virtuálny dialóg. Zostáva však sólistom.

Predkázňový rozhovor

Jeden zo spôsobov, ako sa môže Boží ľud zúčastniť na nedeľnej homílii, je v jej prípravnej fáze. Tým, že si kňaz nepripravuje homíliu len sám v meditácii, alebo

¹ Porov. VRABLEC, J.: *Homiletika formálna*. Bratislava, CMBF, 1990, s. 152.

len z odborných kníh, ale aj v rozhovore s ľuďmi, na biblicko-liturgickom stretnutí, je aspoň v minimálnej miere daný priestor pre hlas „zdola“. Výstižne to povedal Carson Blake: „You can not hear the word of God without your brother“² (Nie si schopný počuť Božie slovo bez tvojho brata).

Predkázňový rozhovor s veriacimi, ktorý tu odporúčame, neznamená, že by sa na stretnutí mal predložiť hotový koncept nedeľňajšej homílie, ktorý by bol následne kritizovaný a upravovaný. Práve naopak: kazateľ bude mať iba v rezerve svoje exegetické vedomosti z teologických štúdií. Základom rozhovoru by mali byť – ako už bolo spomínané - nápady, návrhy, súvislosti, ktoré spontánne prídu na um komukoľvek z prítomných na stretnutí.

Metódu predkázňového rozhovoru odporúčal v osemdesiatych rokoch minulého storočia Rolf Zerfass, docent homiletiky v Münsteri. Na základe dlhoročných predkázňových rozhovorov vypracoval aj publikoval schému takéhoto stretnutia.³

Odôvodnenie z histórie

Metóda predkázňového rozhovoru s veriacimi nie je ani v našej dobe novátorská. Teológovia sa ňou zaoberali už dávno. Svedčí o tom napr. alegória Petra Cantora z dvanásteho storočia, ktorý zaobchádzanie s Písmom pripodobňuje budove a delí ho na tri fázy: na čítanie, rozhovor a kázeň. Čítanie tvorí základ pre dve ďalšie fázy. Rozhovor utvára v budove nosné murivo, postavené na pevnom základe prečítaného Písma. "Quia nihil plene intellegitur, fideliterve praedicatur, nisi prius dente disputationis frangatur", "Nemožno plne porozumieť a verne v kázni predniesť nič čo sa predtým zubami rozhovoru nerozomlelo." Za rozhovorom nasleduje kázeň, ktorá je ako strecha nad základmi a murivom a chráni veriacich pred horúčavou a búrkou zla. Preto sa smie kázať iba potom, keď sa Písmo prečítalo, a keď sa v rozhovore prediskutovali všetky nejasnosti. Nikdy nie predtým!⁴

Návrh na metódu predkázňového rozhovoru

Ak sa kňazovi podarí kreovať malé biblicko-liturgické spoločenstvo, potom môže na stretnutiach postupovať nasledujúcim spôsobom.

Úvodné minúty patria sústredeniu a modlitbe. Potom jeden z účastníkov prečíta nahlas biblický text z Lekcionára. Nasleduje chvíľa ticha na rozjímanie. Ďalší

² ZERFASS, R.: Der Anteil der Laien an der Predigt. In: BIEMER, G.: *Die Fremdsprache der Predigt*. Düsseldorf, Patmos Verlag, 1970, s. 80.

³ Porov. ZERFASS, R.: *Grundkurs Predigt*. I. II. Düsseldorf: Patmos Verlag, 1992, s. 171.

⁴ Porov. MIGNE: *Patrologia Latina*, 205, 25 AB.

účastník prečíta krátky exegetický komentár, napr. Schott. Znova je chvíľka ticha. Takto možno absolvovať všetky tri čítania, tri krátke komentáre, tri rozjímania. Aby sa prítomní zbavili strachu: „Čo poviem?“ - je vhodné v prvom kole po čítaniach a tichu, aby každý krátko zopakoval, čo prečítal: či perikopu alebo exegetický komentár.

Potom prichádza na rad určenie literárneho útvaru perikopy. Je to podobenstvo, parabola, hymnus, povzbudenie, správa o zázraku? K tomuto bodu J. Blank poznamenáva: „Otázka o forme, o literárnom druhu textu je nevyhnutná na to, aby sme správne posúdili a interpretovali text. Otázka formy textu sa nikdy nesmie pokladať za vedľajšiu, vonkajšiu záležitosť, alebo za nejakú nepotrebnú klasifikáciu. Ona podstatne určuje obsah, a obsah sa zasa prejavuje, alebo oznamuje v konkrétnej forme. Musí sa teda najprv zisťovať, o aký literárny druh v texte ide, či je to rozprávanie, povesť, historická správa, legenda, midraš, prorocké slovo, súdny výrok, proklamácia spásy, hymnus, pohrebná pieseň, veta z Tóry, interpretácia Tóry, katalóg čností, katalóg hriechov, kerygmatická výpoveď, teologická explikácia atď. Toto všetko je veľmi potrebné na správne porozumenie textu.“⁵

Určiť myšlienkovú podstatu

Nasleduje určenie toho, čo je v texte podstatné, centrálné. Ide o to, čo je srdcom textu, "textový stred". Ide o teologickú pointu textu, či už udalosti, alebo série výpovedí, alebo napomenutia, alebo podobenstva, alebo prorocstva. Tento myšlienkový stred má nielen textovo-formálny, ale aj vecno-duchovný význam. Budúci priebeh i cieľ homílie je určovaný zásadami, ktoré sme objavili v tejto fáze rozhovoru.⁶

Perikopu sa snažíme rozumieť v historickej rečovej situácii. Pri evanjeliových textoch sa pýtame, aké "sídlo v živote" znamenali u Ježiša a cirkevnej praobce? Aký význam má perikopa v liturgii cirkevného roka?

Kde sa dnes stretávame s obsahom perikopy? V ktorých teologických traktátoch? V ktorých antropologických vedách? Ktoré povolania majú do činenia s týmto obsahom? Objavuje sa tento obsah aj v novinách? Ako sa tento text prihovára účastníkom stretnutia? Čo pre nich znamená toto Božie slovo dnes? K čomu toto slovo vyzýva?

Odpovede na tieto otázky privedú kňaza k poznaniu, čo by si mal vybrať za jadro svojej homílie. Môže to byť posolstvo od Ježiša v jednoduchej vete, alebo napomenutie, alebo zvesť o Božom milosrdenstve, alebo bratské vyznanie, alebo ponúknutá rada, alebo nový pohľad na vieru.

⁵ Porov. ZERFASS, R.: Der Anteil der Laien an der Predigt. s. 85.

⁶ Porov. BLASIG, W.: Predigtvorbereitung im Gespräch mit Hörern. In: ZERFASS, R – KAMPHAUS, F.: *Die Kompetenz des predigers*. Im Spannungsfeld zwischen Rolle und Person. Comenius Institut, 1980, s. 158.

Na konci stretnutia je vhodné zaspievať žalm, ktorý po hodinovom biblickom stretnutí znie veľmi aktuálne.

Príprava po rozhovore

Po absolvovaní takéhoto predkázňového rozhovoru sa môže kňaz v nasledujúcich dňoch pripravovať na homíliu oveľa konštruktívnejšie. Keďže už je jasná základná myšlienka homílie, stačí ďalej pre kážeň pripraviť ilustrácie, príklad, kontrasty, citáty, atď. Kazateľ už z univerzitných štúdií vie, že poslucháčov získa: odhalením hodnôt, odôvodnením, vyrovnaním sa s námietkou, poukázaním na možnosti uskutočnenia Ježišovho slova. Do svojej homílie zakomponuje výhody uskutočnenia evanjelia, Ježišovu pomoc, radosť z Ježišovej blízkosti, z plnenia jeho vôle, z pripodobnenia sa mu, z bratstva s ním, zo synovstva s nesmierne bohatým Otcom, z nebeského dedičstva. To všetko sa naznačuje, spôsobuje a daruje v omši. Je zjavné, že homiletický vzorec: KE – DI – PAR – MY sa po predkázňovom rozhovore ľahko naplní.

Záver

Tento štýl prípravy umožňuje tešiť sa na homíliu. Bezprostredne pred kázňou by sa mal kazateľ rozpomenúť na predkázňový rozhovor, jeho atmosféru, postup, angažovanosť, s tým, že chce podať ďalej spoločne odkryté myšlienky a vnuknutia. Takto malé, základňové spoločenstvo pomáha aktualizovať službu ohlasovania, vykonávanú ordinovaným služobníkom ako nedeľnú homíliu.

Údaje o autorovi

Mons. Prof. DDr. Anton Fabian, PhD

prednáša pastorálnu teológiu, homiletiku a rétoriku na Teologickej fakulte v Košiciach. Na Katolíckej Univerzite v Ružomberku garantuje študijný odbor: sociálna práca.

Najznámejšie publikácie: Teológia ohlasovania, 1999; Homiletika základná a materiálna, 2001 (s Jozefom Vrablcom); Kto môže kázať? – o kompetenciách v ohlasovaní, 2004; Utrpenie má aj iný význam, 1999.

Od roku 1970 sa zúčastňuje na kňazských stretnutiach hnutia Fokolare (Dielo Máriino).